

kommunstyrelsen@stockholm.se
cecilia.rosengren@stockholm.se
anna.gustavsson-avci@stockholm.se

2018-06-18
Dnr 400-2017:7322

Beslut

efter kvalitetsgranskning vid ESS-gymnasiet i
Stockholms kommun av nyanlända elevers fort-
satta utbildningsvägar efter språkintröduktion

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § skollagen (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av *nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar efter språkintröduktion*. Syftet är att granska huvudmäns och skolors arbete för att ge nyanlända elever förutsättningar att gå vidare inom gymnasiet eller till Komvux efter språkintröduktion.

De övergripande frågeställningarna är:

1. *I vilken utsträckning har huvudmannen ett långsiktigt och samordnat arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar?*
2. *I vilken utsträckning arbetar rektorn för:*
 - a) *en strukturerad kontakt mellan språkintröduktion och fortsatta utbildningsvägar?*
 - b) *en vägledning som ger nyanlända elever en god överblick över fortsatta utbildningsvägar?*

Granskningen genomförs i 22 utvalda gymnasieskolor med huvudmän som erbjuder språkintröduktion. I urvalet ingår såväl enskilda som kommunala huvudmän. ESS-gymnasiet, i Stockholms kommun ingår i denna granskning.

Skolinspektionen besökte ESS-gymnasiet den 12-13 april 2018. Besöket genomfördes av utredarna Kerstin Martinsson och Iréne Arvidsson. Intervjuer med ett urval av elever på språkintröduktion, studie- och yrkesvägledare, rektor, gymnasiechef och gymnasiedirektör har genomförts.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande områden.

- Huvudmannen behöver systematiskt inhämta tillräcklig information om vilka behov av fortsatta utbildningsvägar elever på språkintröduktion har och planera för att ha en beredskap att erbjuda utbildningsplatser som möter de behov som huvudmannen har identifierat.
- Huvudmannen behöver skapa fler möjligheter till strukturerade kontakter mellan språkintröduktion och övriga gymnasieutbildningar. I detta kan exempelvis ingå att skapa forum för rektorer för olika gymnasieutbildningar att träffas.

- Huvudmannen behöver se till att det finns planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. I detta ingår att säkerställa att huvudmannens arbetssätt är förankrade i verksamheten. Huvudmannen behöver också följa upp arbetet med studie- och yrkesvägledning. I detta ingår att följa upp att skolor har tillräckliga resurser för arbetet med studie- och yrkesvägledning och att personal har kunskap att möta behoven.
- Huvudmannen behöver styra arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund.
- Rektorn behöver se till att det finns upparbetade strukturer och rutiner för övergången till andra introduktionsprogram och Komvux.

Skolinspektionens bedömningar

1. *I vilken utsträckning har huvudmannen ett långsiktigt och samordnat arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildningsvägar?*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens långsiktiga arbete för nyanlända elevers fortsatta utbildning bedrivs med god kvalitet i vissa delar och behöver utvecklas i andra.

Skolinspektionen bedömer att huvudmannens samordning mellan språkinträdning och Komvux är av god kvalitet.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden: Huvudmannen behöver systematiskt inhämta tillräcklig information om vilka behov av fortsatta utbildningsvägar elever på språkinträdning har och planera för att ha en beredskap att erbjuda utbildningsplatser som möter de behov som huvudmannen har identifierat. Huvudmannen behöver skapa fler möjligheter till strukturerade kontakter mellan språkinträdning och övriga gymnasieutbildningar. I detta kan exempelvis ingå nätverk för rektorer inom samtliga gymnasieprogram. Huvudmannen behöver se till att det finns planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. I detta ingår att säkerställa att huvudmannens arbetssätt är förankrade i verksamheten. Huvudmannen behöver också följa upp arbetet med studie- och yrkesvägledning. I detta ingår att följa upp att skolor har tillräckliga resurser för arbetet med studie- och yrkesvägledning och att personal har kunskap att möta nyanlända elevers vägledningsbehov. Huvudmannen behöver också styra arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund.

Skolinspektionens utredning

Huvudmannens beredskap för fortsatta utbildningsvägar

Granskningen visar att huvudmannen har en beredskap att erbjuda utbildningsplatser för elever som lämnar språkintröduktion, men att såväl personal på skolorna som förvaltningsledning har identifierat ett behov av fler utbildningar som kombinerar språkinläring med yrkesutbildning. Vidare visar granskningen att huvudmannen inte systematiskt tar reda på vilka behov eleverna på språkintröduktion har av fortsatta utbildningsvägar.

Huvudmannens representanter säger i intervju att de anser att kommunen totalt sett har en beredskap att ta emot elever från språkintröduktionsprogrammet i vidare utbildningar. Man ordnar nya platser vid behov och har hittills lyckats möta behoven, säger de intervjuade. Av intervjuer med representanter för huvudmannen framgår att utbildningsförvaltningen får besked i maj om hur många elever som kommer att gå vidare och hur många som blir kvar på språkintröduktion. Vidare framgår att förvaltningen inte vet förrän i efterhand hur många som går vidare till respektive program och inte får några underlag på hur många elever som exempelvis ska gå vidare till ett yrkesprogram.

De intervjuade representanterna för huvudmannen säger att de ser några områden som behöver utvecklas. De ser ett behov av fler platser på yrkesintröduktion, exempelvis yrkesinriktning vård och omsorg. För de elever som av olika skäl inte kan gå på ett nationellt program gå gymnasiet, behövs utbildningar som erbjuder en kombination av studier och yrkesutbildning.

Av intervjuer med representanter för huvudmannen framgår att elever på språkintröduktion söker till gymnasieprogram på samma premisser som övriga elever. De intervjuade säger att på skolorna finns det oftast få platser som är avsatta för elever som söker i fri kvot och att det inte finns någon samordning av platserna i kommunen.

Biträdande rektorn för den kommunala vuxenutbildningen (Komvux) säger att det finns platser på Komvux och att de elever som söker kommer in. Vidare säger hon att Komvux håller på att ta fram en form av orienteringskurs för elever som kommer från språkintröduktion, eftersom dessa elever har större behov av stöd och av att studera i mindre grupp. Detta arbete pågår och förhoppningen är att de redan i juni kan ta emot några elever i en orienteringskurs, säger biträdande rektorn. För att kunna planera utbud och ta emot målgruppen har Komvux, på initiativ av huvudmannen, skriftligt efterfrågat information från samtliga rektorer med ansvar för språkintröduktion.

Rektorer som intervjuas säger att det i huvudsak finns en beredskap i kommunen att erbjuda utbildningsplatser för elever som lämnar språkintröduktion. En av de intervjuade säger att utbudet inte är tillräckligt, utan att det behövs utbildningar där man tar tillvara elevernas tidigare yrkeserfarenhet samtidigt som de kan studera. En rektor säger att skolan har elever som både lärare och rektorn bedömer skulle kunna klara att gå yrkesintröduktion, exempelvis elever som redan kan ett yrke som de arbetat med i sitt hemland, men eftersom eleverna inte klarar av svenskan så kommer de inte in. Intervjuade rektorer säger att den information huvudmannen efterfrågar är antalet elever som ska lämna språkintröduktion. Hur många platser som behövs på respektive utbildning framgår av ansökningsarna i det digitala system som används i kommunen, säger de. När det gäller antagningen till nationellt program, säger ett par rektorer att de ser ett problem i att eleverna på språkintröduktionsprogrammen söker på samma villkor som övriga elever, men att de har lägre meritpoäng eftersom de har läst färre ämnen.

Intervjuade studie- och yrkesvägledare säger att det finns utbildningsplatser för de elever som lämnar språkintröduktionen, men att de ser ett behov av fler utbildningar där elever kan kombinera teori och praktik. De säger att eleverna vill ha arbete och att det saknas platser på den yrkesinriktade utbildningen på Komvux. En av de intervjuade säger att hon ser ett behov av särskilda vägar eller en kvot för elever från språkintröduktion, eftersom de bara läser 12 ämnen och därför inte når de meritpoäng de behöver för att komma in på de nationella program de vill.

Huvudmannens samordning av den fortsatta utbildningen

Granskningen visar att kommunen påbörjat ett samarbete mellan arbetsmarknadsförvaltningen och utbildningsförvaltningen som syftar till att underlätta övergången från språkintröduktion till Komvux samt öka andelen unga nyanlända som fullföljer gymnasieutbildning. Arbetet är i ett startskede och granskningen visar att information om eller praktiska konsekvenser av samarbetet ännu inte nått ut i gymnasieskolorna. Vidare visar granskningen att även om det finns vissa strukturerade kontakter mellan språkintröduktion och fortsatta gymnasieutbildningar i form av nätverk för studie- och yrkesvägledare, men att förutsättningarna för strukturerade kontakter behöver utvecklas.

I intervju uppger representanter för huvudmannen att de kontakter som finns mellan språkintröduktion och andra utbildningsvägar är personbundna, men att strukturer håller på att byggas upp. Huvudmannen arbetar för att skapa vad de kallar *sömlösa övergångar* hela vägen från förskola till vuxenutbildning, och det pågår sedan två år ett arbete som strävar efter att skapa flera samsarbetsytor. Bland annat samsarbetar utbildningsförvaltningen med arbetsmarknadsförvaltningen, som inom Komvux har startat

ett team som ska arbeta för att underlätta elevers övergång till Komvux. Komvux arbetar även med att anpassa utbildningen, exempelvis genom att erbjuda kurs i studieteknik. De intervjuade säger att huvudmannen behöver arbeta aktivt med att synliggöra Komvux som möjlig utbildningsväg. Delar i det arbetet är att Komvux bjuds in till nätverksträffar för studie- och yrkesvägledare på gymnasiet och att studie- och yrkesvägledare från gymnasiet kommer att bjudas in till Komvux, för information om de sömlösa övergångarna.

De kontaktytor som finns mellan språkinträdning och andra gymnasieprogram består, enligt de intervjuade, av ett nätverk för studie- och yrkesvägledare, som täcker alla gymnasier i olika grupper uppdelade i geografiska områden samt att kommunen ordnar vad de kallar prova på dagar och gymnasieässa. Det finns inget samarbete med de fristående skolorna.

Biträdande rektor säger att huvudmannen har introducerat ett samarbete mellan utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen, ett resursteam som ska arbeta med samverkan och stöd för elever. Samarbetet ska bland annat handla om hur studie- och yrkesvägledare och lärare ska kunna förmedla till eleverna hur Komvux fungerar och syftet är att underlätta övergången för eleverna. Arbetet har påbörjats och en organisatorisk och en pedagogisk grupp har skapats för att arbeta med de aktuella frågorna. Den intervjuade säger att det finns ett behov av samverkan, eftersom det handlar om stora elevgrupper som annars riskerar att hamna utanför. Både utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen har identifierat ett behov och arbetar med hur man ska hantera det, säger biträdande rektor.

Rektorer säger i intervju att det inte finns något systematiserat arbete på huvudmannanivå för att skapa kontaktytor mellan olika utbildningar. De säger att studie- och yrkesvägledare eller rektorer inom vuxenutbildningen och gymnasiet aldrig möts eftersom de tillhör olika förvaltningar. En rektor säger att huvudmannen precis har tillsatt en samordnare som ska arbeta med att underlätta övergången mellan språkinträdning och Komvux, men att det arbetet precis startats upp. Det finns nätverk för studie- och yrkesvägledare och lärare på gymnasiet och det är nog på gång att det ska finnas olika geografiska områden som samarbetar, säger en rektor. Huvudmannen arbetar även för att ta bort de segregerade skolorna som enbart har språkinträdningprogram. Vidare säger rektorer att de ser ett behov av kontaktytor, och de nämner exempelvis "kompis-skolor" inom gymnasiet, som får samarbeta med varandra.

Intervjuade studie och yrkesvägledare (SYV) säger att de inte uppfattar att huvudmannen på något sätt samordnar arbetet med fortsatta utbildningsvägar för elever på

språkintröduktion. En av de intervjuade studie- och yrkesvägledarna deltar i ett nätverk för studie- och yrkesvägledare på språkintröduktion. Hon säger att det skulle vara bra om nätverket omfattade även andra gymnasieprogram.

Av dokumentation som huvudmannen skickat in i samband med granskningen framgår att det planeras för samverkan mellan utbildningsförvaltningen och arbetsmarknadsförvaltningen i syfte att underlätta övergången från ungdomsgymnasiets språkintröduktion till vuxenutbildningen och att öka andelen unga nyanlända som fullföljer gymnasiet.

Huvudmannens planerade arbetssätt gällande studie- och yrkesvägledning

Granskningen visar att huvudmannen inte har planerade arbetssätt i syfte att vägleda och motivera nyanlända elever. Även om huvudmannen har viss styrning via rektorer och nätverk för studie- och yrkesvägledare, så finns inga rutiner och riktlinjer för arbetet med studie- och yrkesvägledning som är förankrade hos studie- och yrkesvägledarna.

I intervjuer säger studie- och yrkesvägledare att huvudmannen inte styr arbetet med att vägleda och motivera eleverna på språkintröduktion, utan att det är upp till varje skola att avgöra hur vägledningen av de nyanlända ska gå till. De intervjuade säger att de anser att det skulle behövas riktlinjer eller gemensamma instruktioner för att vägledningen ska bli likvärdig. En av de intervjuade säger att huvudmannens plan för intröduktionsprogram håller på att revideras och att studie- och yrkesvägledningen kommer att förtydligas i den nya planen.

De intervjuade rektorerna ger olika bild av huvudmannens styrning av arbetet med studie- och yrkesvägledning. Två av de intervjuade säger att det är rektorerna som förväntas organisera och utveckla detta arbete. Mycket kan bli bättre, säger en rektor, exempelvis ett förtydligande kring vad huvudmannen förväntar sig att skolor gör när det gäller vägledning. En intervjuad rektor säger att huvudmannen styr arbetet genom det nätverk som organiseras för studie- och yrkesvägledare på språkintröduktion. Vidare säger hon att studie- och yrkesvägledningsuppdraget kommer att förtydligas i den plan för intröduktionsprogrammen som finns i kommunen och att det är under utarbetande. En rektor säger att det är mycket positivt att kommunen tillsatt en samordnare som medverkar i nätverksmöten och att det är något som rektorer efterfrågat.

Biträdande rektorn på vuxenutbildningen säger att det är många elever som kommer till Komvux från språkintröduktion som har stort vägledningsbehov. Vuxenutbildningen arbetar därför för att organisera sammanhållna undervisningsgrupper för att möta behoven hos dessa elever.

Representanter för huvudmannen säger att arbetet med studie- och yrkesvägledning på språkintröduktion styrs genom nätverken för studie- och yrkesvägledare, via samordnaren för nyanländas lärande och via rektorerna. En av de intervjuade representanterna säger att det inte sker någon styrning av studie- och yrkesvägledningsarbetet, mer än att förvaltningen har nätverk för studie- och yrkesvägledare och att bemanningen är högre på språkintröduktion.

En av de intervjuade representanterna för huvudmannen säger att förvaltningen borde ha mycket skarpare yrkesvägledning om hur utbildningssystemet fungerar, redan från åk 9 och för alla elever på intröduktionsprogram. Eleverna behöver bli informerade om till exempel vilka bristyrken som finns.

Av dokumentation som huvudmannen redovisat inför granskningen framgår att i kommunens *Kvalitetssystem för studie- och yrkesvägledning* finns inga särskilda riktlinjer avseende vägledning för elever på språkintröduktion.

Huvudmannens uppföljning av arbetet med studie- och yrkesvägledning

Granskningen visar att Stockholms kommun följer upp om elever ges tillräcklig information om fortsatta utbildningsvägar. Granskningen visar dock att huvudmannens uppföljning inte omfattar att säkerställa att skolor har tillräckliga resurser och personal med tillräcklig kunskap för att möta elevernas behov av vägledning.

Huvudmannens representanter säger att uppföljning av om elevers behov av vägledning tillgodoses sker inom ramen för den regelbundna uppföljningen av kvaliteten på utbildningen, exempelvis i kvalitetsdialoger. Från och med det här året följer man även upp genom brukarenkäter särskilt riktade till elever på språkintröduktion. Enligt intervjuade representanter för huvudmannen följer de inte systematiskt upp om skolenheterna har tillräckliga resurser för arbetet med vägledning inför fortsatta utbildningsvägar, utan de förväntar sig att rektorn signalerar eventuella problem till gymnasiechefen. Vidare säger de att rektorernas kompetens följs upp via gymnasiechefen, men att de inte har någon metod för att ta reda på skolors kompetens för att möta nyanländas behov av vägledning, utan att det sker genom att de får signaler från rektorerna.

En av de intervjuade rektorerna säger att huvudmannen följer upp om elevers behov av vägledning tillgodoses genom en elevenkät som är specifik för elever på språkintröduktion. Enkäten finns på flera olika språk och innehåller frågor om vägledning. En annan rektor säger att huvudmannen inte särskilt följer upp att de elever som på grund av sin ålder bedöms få svårt att hinna bli behöriga till nationella program får vägledning som motsvarar deras behov, men att det hade behövts. Rektorerna som intervjuas säger att huvudmannen inte följer upp om resurserna för arbetet med vägledning inför

fortsatta utbildningsvägar är tillräckliga på skolorna. Det är rektorn som avgör hur mycket av skolans resurser som ska användas till studie- och yrkesvägledning, säger rektorer. I de möten och resultatdialoger som rektorer har med gymnasiecheferna kan rektorer lyfta frågan men informationen efterfrågas inte. Rektorer säger vidare att skolans kompetens avseende nyanländas vägledning inte följs upp av huvudmannen.

Samtliga intervjuade studie- och yrkesvägledare säger att de inte har tillräckligt med tid för arbetet med vägledning inför fortsatta utbildningsvägar och att de inte fått den kompetensutveckling de behöver för att kunna tillgodose de nyanlända elevernas behov av vägledning. De säger vidare att de inte vet om huvudmannen följer upp om resurserna är tillräckliga och att de inte har uppfattningen att huvudmannen följer upp vilka behov av kompetensutveckling de har.

Huvudmannens arbete med att motverka begränsade studieval

Granskningen visar att huvudmannen inte styr arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön eller social och kulturell bakgrund.

Representanter för huvudmannen säger att de inte kan svara på om huvudmannen gett några instruktioner för hur arbetet ska bedrivas för att motverka studieval som grundar sig på kön eller social och kulturell bakgrund. De säger att det ligger i förvaltningens professionalitet och att det finns en grupp på förvaltningsnivå som jobbar mot exempelvis gymnasiet i stort. Intervjuade representanter säger att förvaltningen strävar efter att styra placering av skolenheter utifrån sociokulturella områden och har valt att placera språkinträdelse centralt i staden för att förebygga segregation genom att eleverna kommer in i centrala staden.

Rektorer säger i intervju att huvudmannen inte har något arbete med att motverka begränsande val, mer än att det i viss mån ingår i förvaltningens jämställdhetsarbete, säger en rektor.

Samtliga intervjuade studie- och yrkesvägledare säger att det inte finns några instruktioner från huvudmannen kring hur man ska arbeta med nyanlända elever för att motverka studieval som präglas av strukturer, fördomar och stereotypa föreställningar utifrån kön, social och kulturell bakgrund.

*2a. I vilken utsträckning arbetar rektor för en strukturerad kontakt mellan språkin-
duktion och fortsatta utbildningsvägar?*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorns arbete med att ge möjlighet till social inkludering mellan elever på språkin introduktion, elever på andra introduktionsprogram och elever på nationellt program bedrivs med god kvalitet.

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område: Rektor behöver se till att det finns strukturer och rutiner för övergången till Komvux.

Skolinspektionens utredning

Strukturerade kontakter

Granskningen visar att rektor har god kännedom om vilka behov av kontakter med mottagande skola som eleverna har. Granskningen visar vidare att det finns viss kontakt mellan språkin introduktion och andra introduktionsprogram samt Komvux gällande elevernas övergång, men att kontakten inte är strukturerad utan personbunden.

Rektor uppger i intervju att skolan har möten, så kallade *målkonferenser*, varje månad, där elevhälsoteamet, studie- och yrkesvägledaren och rektor deltar. Vid dessa möten fångas elevers behov upp och åtgärder planeras. En åtgärd kan, enligt rektor, vara att elever som ska gå vidare från språkin introduktion får möjlighet att besöka Komvux. Rektor och studie- och yrkesvägledaren uppger att skolans elever har kort eller ingen skolbakgrund och det inte är någon av eleverna som är aktuella för att gå vidare till nationellt program. De behov de ser av strukturerade kontakter är därför mellan språkin introduktion och andra introduktionsprogram och Komvux. Rektor säger att de kontakter som finns idag inte är strukturerade utan bygger på personliga kontakter.

Studie- och yrkesvägledaren säger att det inte finns något organiserat samarbete mellan olika skolor. Hon säger vidare att kontakterna är personberoende och bygger på enskilda personers initiativ, och att det fungerar när studie- och yrkesvägledaren har erfarenhet och vet vart hen ska vända sig.

Rektor uppger att rutinerna för elevers övergång till andra introduktionsprogram är att elever får göra studiebesök och att skolan använder sig av standardiserade omdömen. Studie- och yrkesvägledaren säger att hon inte känner till att det finns några rutiner vid övergång till andra introduktionsprogram, utan att det är den enskilda vägleda-

ren som får initiera eventuella aktiviteter. När det gäller övergången till Komvux hänvisar rektorn till huvudmannens arbete med det resursteam som tillsatts i samarbete med arbetsmarknadsförvaltningen.

Av de intervjuade elever som är aktuella för att gå vidare till Komvux är det en elev som säger att studie- och yrkesvägledaren har visat Komvux. Övriga elever som intervjuas säger att de inte fått besök från Komvux eller själva varit på Komvux på besök. En av eleverna som är aktuell för att gå vidare till Komvux säger att hen inte har förstått vad Komvux är och att hen skulle vilja gå dit på studiebesök.

Av den dokumentation som rektorn skickat in inför granskningsbesöket framgår att det inte finns några rutiner för överlämning till Komvux inplanerade.

Social inkludering

Granskningen visar att rektorn bedriver ett aktivt arbete för att ge möjlighet till social inkludering mellan elever på språkinträdning och elever på andra intröduktionsprogram och nationellt program. Granskningen visar dock att elevernas bild av de insatser som görs är att aktiviteterna inte leder till att de känner sig socialt inkluderade.

Intervjuade elever ger exempel på skolgemensamma aktiviteter som de deltagit i, friluftsdagar, utflykter, idrottsdagar och enstaka diskussioner inom ramen för undervisningen. De säger att eleverna träffas men att de tycker att det är svårt att interagera med elever på andra program eftersom de har svårt att förstå varandra. En elev säger att skolan inte gör så mycket och att hen inte tror att det går. En annan elev säger att hen skulle vilja ha mer kontakt med elever på andra program. Ytterligare en elev säger att de inte har några lektioner med andra klasser utan bara med språkintröduktionen.

Studie- och yrkesvägledaren säger att lärarna har organiserat flera aktiviteter på skolan, exempelvis vernissage, utställning och matfestival, men att mer integration hade behövts.

Rektorn säger att skolan, inom ramen för ett EU-samarbetsprojekt, *Erasmus plus*, har aktiviteter, exempelvis utställningar. Det är eleverna på språkintröduktion som håller i aktiviteterna och bjuder in övriga elever. Rektorn uppger även att skolan har gemensamma friluftsdagar, gemensamt elevråd och raster samtidigt. Vidare berättar rektorn att skolan har ett språkkafé, *Häng*, en gång i veckan där resurspedagogen håller i aktiviteter för alla elever på skolan. Därutöver kan enstaka elever läsa ämnen i andra klasser, på individuellt alternativ eller på preparandutbildningen. Då rektorn får bemöta de uttalanden som eleverna gjort säger hon att det finns stora möjligheter för flexibilitet för eleverna att kunna samläsa, men att de flesta eleverna på språkintröduktionsprogrammet ligger på för låg språknivå för att kunna det.

2b. I vilken utsträckning arbetar rektor för en vägledning som ger nyanlända elever en god överblick över fortsatta utbildningsvägar?

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorns långsiktiga planering av nyanlända elevers vägledning och rektorns arbete med att motverka begränsningar i val som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund bedrivs med god kvalitet.

Skolinspektionens utredning

Rektorns långsiktiga planering

Granskningen visar att rektorn har en långsiktig planering av nyanlända elevers vägledning. Rektor använder olika metoder för att ta reda på elevernas behov som grund för planeringen av studie- och yrkesvägledningen och följer systematiskt upp vägledningens kvalitet. Verksamheten kan dock utvecklas ytterligare om rektorns styrning av lärares och studie- och yrkesvägledares samverkan stärks.

Av den dokumentation som rektor skickat in inför granskningsbesöket framgår att skolan har ett årshjul för studievägledningen på språkintröduktion. Årshjulet beskriver vilka aktiviteter som ska genomföras under respektive månad. Vidare har rektor skickat in ett utdrag ur skolans pedagogiska plattform där studie- och yrkesvägledarens roll och ansvar på övergripande nivå samt på grupp- och individnivå är beskrivet.

Elevernas bild av studie- och yrkesvägledningen varierar. En av de elever som intervjuas säger att hen har träffat studie- och yrkesvägledaren flera gånger och att hon följt med eleven till Komvux, medan några elever säger att de vill träffa studie- och yrkesvägledaren mer och att de inte fått den information de behöver. Samtliga intervjuade elever säger att det finns tolk vid vägledningssamtalen om eleverna behöver det. Vidare berättar elever att lärarna pratat om vid vilken ålder man kan ansöka till olika skolor och om vissa yrken.

Rektor uppger att hon styr studie- och yrkesvägledningen genom det årshjul med aktiviteter för arbetet med studie- och yrkesvägledning som rektor och studie- och yrkesvägledaren tagit fram tillsammans. Studie- och yrkesvägledaren och rektor uppger att de tar reda på vilka behov av vägledning som eleverna har genom så kallade *målkonferenser*, möten där rektor, elevhälsoteamet, studie- och yrkesvägledaren och lärare varje månad går igenom och pratar om eleverna. Rektor får även information genom daglig kontakt med elever och lärare. Vidare säger rektor att vid elevernas utvecklingssamtal används en gemensam mall för att reda ut behoven för varje elev. Dessa tar

rektorn del av och sammanställer för att få en bild av om elevernas behov av vägledning tillgodoses. Rektorn tar även del av resultaten från den brukarundersökning som Stockholms kommun genomför. I brukarundersökningen ingår frågor om elevernas uppfattning om studie- och yrkesvägledningen.

Rektorn säger att hon följer upp arbetet med studie- och yrkesvägledning i elevhälso-teamets möten, där studie- och yrkesvägledaren ingår, och i individuella möten med studie- och yrkesvägledaren varje vecka. Vid dessa veckomöten följer rektorn upp vägledarens uppdrag utifrån en handlingsplan som rektorn upprättat. Rektorn ger även studie- och yrkesvägledaren särskilda uppdrag vid behov, exempelvis att presentera för lärarna vilka regler som gäller för de olika utbildningarna.

Studie- och yrkesvägledaren och rektorn säger att de använder material från Skolverket i olika informationssammanhang. Rektorn uppger också att det är skolans policy att alltid använda tolk i vägledningen. Rektorn säger att det ändå är svårt att veta hur mycket eleverna har förstått och att lärarna har stort ansvar att förklara för eleverna. Rektorn berättar vidare att skolan har regelbundna informationsmöten för elevernas kontaktpersoner och vårdnadshavare, där rektorn berättar om forskning om andraspråksinlärning och vad som krävs av nyanlända elever i vårt skolsystem, för att skapa förståelse för hur utbildningen ser ut och varför det tar tid att lära sig på ett andraspråk.

Rektorn uppger att det finns en uppdelning i lärares respektive studie- och yrkesvägledarens ansvar. Skolan har haft en handledningsinsats med all pedagogisk personal och arbetet utmynnade bland annat i att alla roller, inklusive studie- och yrkesvägledarens, definierades. Definitioner och ansvarsfördelning är dokumenterade och finns i den pedagogiska digitala plattformen. Studie- och yrkesvägledaren uppger att det som rektorn har tydliggjort kring ansvarsfördelningen för arbetet med studie- och yrkesvägledningen är att studie- och yrkesvägledaren ska delta i målkonferenserna och i elevhälso-teamet. Vidare säger studie- och yrkesvägledaren att hon ibland är med vid arbetsplats-träffar, och att hon gärna skulle vilja vara det oftare. Vidare säger hon att hon inte har tillräckligt mycket tid för att arbeta med vägledning i undervisningen eller för att stödja lärarna i hur de kan arbeta med vägledning i undervisningen. Hon säger att hon inte känner till om rektorn gett lärarna några särskilda direktiv för hur de ska arbeta med vägledning. Rektorn säger att hon tidigare schemalagt möten mellan studie- och yrkesvägledaren och varje mentor för att dessa skulle få möjlighet att samverka kring elever. Någon sådan schemaläggning har inte gjorts innevarande läsår och rektorn säger att hon märkt att det behövs för att samarbetet ska komma till stånd.

Rektorns arbete med att motverka begränsade studieval

Granskningen visar att rektorn bedriver ett arbete med att motverka begränsningar i val som grundar sig på kön eller social och kulturell bakgrund. Intervjuade elever säger att alla elever bestämmer själva vilken utbildning och vilket yrke de vill ha, och att lärarna pratar om detta i undervisningen.

På frågan om hur skolan arbetar för att motverka begränsningar i val som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund säger rektorn att skolan arbetar förebyggande med dessa och andra värdegrundsfrågor i undervisningen och rektorn säger att hon anser att studie- och yrkesvägledare och lärare har kunskap om hur kön och social och kulturell bakgrund kan begränsa elevernas val och att lärarna är medvetna. Vidare säger rektorn att hon följer upp arbetet genom att begära in terminsplanering av alla lärare. I planeringarna kommer många värdegrundsfrågor in, via projektet Erasmus plus, och lärarna ska planera in aktiviteter kopplade till dessa frågor inom varje arbetsområde. Rektorn säger att skolans högsta prioritet dock är att stödja eleverna att göra val överhuvudtaget, och att frågor som handlar om vilka val de gör kommer i andra hand.

Studie- och yrkesvägledaren uppger att hennes uppfattning är att elevernas val grundar sig mycket på kön. Enligt studie- och yrkesvägledaren känner hon inte till om rektorn har beslutat om några åtgärder för att motverka begränsningar i val. Studie- och yrkesvägledaren arbetar med frågorna indirekt genom de samtal hon för och hon tror att det kanske sker ett arbete kring de här frågorna i undervisningen, säger hon.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 15 december 2018 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till Skolinspektionen.Lund@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2017: 7322) i de handlingar som sänds in.

På Skolinspektionens vägnar

Andres Brink Pinto

Beslutsfattare

Kerstin Martinsson

Föredragande

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/nyanlanda-elevers-fortsatta-utbildningsvagar-efter-sprakintroduktion>

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Stockholms kommun har omkring 936 000 invånare. All utbildning, förutom vuxenutbildning, är organiserad under en så kallad facknämnd, utbildningsnämnden, med tillhörande förvaltning. Utbildningsförvaltningen leds av en utbildningsdirektör, och arbetar med frågor som rör förskola, grundskola och gymnasium. Gymnasieavdelningen leds av en gymnasiedirektör, och är indelad i gymnasieområden ledda av områdeschefer. Vuxenutbildningen är organiserad under en annan facknämnd, arbetsmarknadsnämnden, och tillhörande förvaltning leds av en arbetsmarknadsdirektör.

ESS-gymnasiet är en gymnasieskola med specialpedagogisk inriktning, som erbjuder utbildning på det nationella programmet samhällsvetenskapsprogrammet, samt introduktionsprogrammen preparandutbildning, individuellt alternativ och språkintröduktion. Vid besökstillfället går det 99 elever på språkintröduktion. Eleverna på språkintröduktionsprogrammet på ESS-gymnasiet har mycket kort eller ingen skolbakgrund.

Skolan består av två skolenheter som leds av en rektor vardera. En rektor ansvarar för Språkintröduktionen, som har lokaler på två platser, Söder Mälarstrand och Vällingby. Skolan har totalt tre studie- och yrkesvägledare, varav en har ansvar för Språkintröduktionen.

Bilaga 2: Rättslig reglering mm

1 kap. 4 § skollagen

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till elevers olika behov. Elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

2 kap. 8 § skollagen

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i denna lag, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar.

2 kap. 10 § skollagen

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar.

Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges.

2 kap. 29 § skollagen

Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

3 kap. 12a § skollagen

Med nyanländ avses i denna lag den som

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Som bosatt utomlands anses den som inte anses bosatt i landet enligt 29 kap. 2 §.

4 kap. 3 § skollagen

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera, följa upp och utveckla utbildningen.

4 kap. 4 § skollagen

Sådan planering, uppföljning och utveckling av utbildningen som anges i 3 § ska genomföras även på skolenhetsnivå. Rektorn ansvarar för att kvalitetsarbetet vid enheten genomförs.

4 kap. 5 § skollagen

Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet enligt 3 och 4 §§ ska vara att de mål som finns för utbildningen i denna lag och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.

15 kap. 2 § skollagen

Gymnasieskolan ska ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper.

Utbildningen i gymnasieskolan ska i huvudsak bygga på de kunskaper eleverna fått i grundskolan eller i motsvarande utbildning.

15 kap. 5 § skollagen

Gymnasieskolan ska vara öppen endast för ungdomar som avslutat sin grundskoleutbildning eller motsvarande utbildning och som påbörjar sin gymnasieutbildning under tiden till och med det första kalenderhalvåret det år de fyller 20 år eller, i fall som avses i 36 §, 21 år.

15 kap. 8 § skollagen

Varje kommun ska informera om de nationella programmen samt om möjligheterna att få utbildning på introduktionsprogram och vidareutbildning i form av ett fjärde tekniskt år.

17 kap. 3 § skollagen

Utöver vad som gäller för all gymnasieutbildning enligt 15 kap. 2 § är syftet med språkin introduktion att ge nyanlända ungdomar en utbildning med tyngdpunkt i det svenska språket, vilken möjliggör för dem att gå vidare i gymnasieskolan eller till annan utbildning

17 kap. 4 § skollagen

Programinriktat individuellt val ska utformas för en grupp elever. Yrkesintroduktion får utformas för en grupp elever eller för en enskild elev. Övriga introduktionsprogram (t ex språkintröduktion) ska utformas för en enskild elev.

17 kap. 7 § skollagen

Utbildningen på ett introduktionsprogram ska följa en plan för utbildningen som beslutas av huvudmannen. För varje elev ska det upprättas en individuell studieplan.

29 kap. 2 § 1 st. och 2 st. 1 och 2 skollagen

Med bosatt i landet avses i denna lag den som ska vara folkbokförd här enligt folkbokföringslagen (1991:481).

Som bosatt i landet ska vid tillämpningen av denna lag anses även den som inte är folkbokförd här men som

1. omfattas av 1 § första stycket eller 1 a § första stycket lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,
2. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 § utlänningslagen (2005:716)

29 kap 3 § 1 st. skollagen

De personer som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning eller särskild utbildning för vuxna.

6 kap. 8 § 3 st. gymnasieförordningen

Språkintröduktion får kombineras med kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare och motsvarande utbildning vid folkhögskola enligt 24 kap. skollagen. Även andra insatser som är gynnsamma för elevens kunskapsutveckling får ingå i utbildningen.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), Skolans värdegrund och uppgifter, Varje skolas utveckling

Skolan ska sträva efter flexibla lösningar för organisation, kursutbud och arbetsformer.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.1 Kunskaper

Det är skolans ansvar att varje elev som avslutat ett introduktionsprogram har en plan för och tillräckliga kunskaper för fortsatt utbildning eller uppnår en förberedelse för etablering på arbetsmarknaden.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.4 Utbildningsval – arbete och samhällsliv

Gymnasieskolan ska nära samarbeta med de obligatoriska skolformerna, arbetslivet, universiteten och högskolorna samt med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet och få underlag för val av kurser inom utbildningen och för vidare studier eller yrkesverksamhet.

Genom att arbetslivet fortlöpande förändras när det gäller behovet av kompetens och rekrytering av arbetskraft inom olika områden har studie- och yrkesvägledning i vid mening stor betydelse. Universitet och högskolor, arbetsförmedlingar, näringsliv samt arbetsmarknadens parter och branschorganisationer har därför viktiga roller i informationen till skolorna och eleverna.

Läroplanen för gymnasieskolan (Lgy, 11), 2.6 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare för skolan och som chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn ansvar för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att studie- och yrkesvägledningen organiseras så att eleverna får information om och vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför val av framtida utbildning och yrke.

Prop. 2009/10:165 Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet, s. 447

Språkinträdning syftar till att eleven snarast möjligt ska kunna gå vidare i gymnasieskolan eller i annan utbildning.

Skolverkets allmänna råd om Utbildning för nyanlända elever (s. 14) (SKOLFS 2016:2)

I Skolverkets allmänna råd om utbildning för nyanlända elever framhålls att huvudmannen regelbundet bör förvissa sig om att rektorn för en skolenhet har tillräckliga resurser för att leva upp till bestämmelserna om den fortsatta utbildningen för nyanlända elever för att vid behov kunna omfördela resurserna mellan skolenheterna. Huvudmannen bör också ha en långsiktig planering för den fortsatta utbildningen för nyanlända elever, samt skapa rutiner för att följa upp att detta arbete fungerar på skolenheterna och i förekommande fall vidta nödvändiga åtgärder.

Skolverkets allmänna råd om Arbete med studie- och yrkesvägledning. (s. 11 och 32), (SKOLFS 2013:180)

I Skolverkets allmänna råd om arbete med studie- och yrkesvägledning framhålls att vägledning i vid bemärkelse är all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter som underlag för att fatta beslut om framtida studie- och yrkesval (t.ex. praktiska arbetslivserfarenheter, undervisning som rör arbetslivet, studiebesök, utbildningsinformation). Vidare framhålls att nyanlända elever behöver få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning till Skolinspektionen

Utvecklingsområde 1: Huvudmannen behöver systematiskt inhämta tillräcklig information om vilka behov av fortsatta utbildningsvägar elever på språkintröduktion har och planera för att ha en beredskap att erbjuda utbildningsplatser som möter de behov som huvudmannen har identifierat.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 2: Huvudmannen behöver skapa förutsättningar för strukturerade kontakter mellan språkintröduktion och övriga gymnasieutbildningar.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
Utvecklingsområde 3: Huvudmannen behöver se till att det finns planerade arbetssätt i syfte att

vägleda och motivera nyanlända elever. I detta ingår att säkerställa att huvudmannens arbetssätt är förankrade i verksamheten. Huvudmannen behöver också följa upp arbetet med studie- och yrkesvägledning. I detta ingår att följa upp att skolor har tillräckliga resurser för arbetet med studie- och yrkesvägledning och att personal kunskap att möta behoven.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 4:

Huvudmannen behöver också styra arbetet med att motverka studieval som grundar sig på kön och social och kulturell bakgrund.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 5:

Rektorn behöver se till att det finns upparbetade strukturer och rutiner för övergången till andra introduktionsprogram och Komvux.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras: